

بصیرت دینی زمامداران در دفاع از نظام اسلامی

با تأکید بر اندیشه‌های قرآنی مقام معظم رهبری حفظه الله

بتول سادات هاشمی^۱

سید جواد هاشمی^۲

چکیده

نظام اسلامی همواره با چالش‌ها و تهدیدهای متنوعی از جانب دشمنان انقلاب روبه‌رو بوده است. رهبر معظم انقلاب راه برون رفت جامعه از استعمار دشمنان داخلی و خارجی را بازگشت به آموزه‌های قرآن می‌داند و می‌کوشد نگاهی راهبردی به آموزه‌های قرآنی داشته باشند. ایشان برای دفاع از فرهنگ و ارزش‌های اسلامی، به زمامداران حکومت راهکارهایی ارائه نموده‌اند که با توجه به شرایط ویژه فرهنگی و سیاسی کشور نه تنها موجب اعتلاء و ثبات جمهوری اسلامی شده، بلکه راهبردی برای ملت‌های آزاده است. از آنجا که بصیرت به معنای آگاهی هوشمند در برخورد با حوادث و قدرت تحلیل مسائل اجتماعی، ایستادگی آگاهانه در دفاع از حق است، تحقیق حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و برای پاسخ به این سؤال اساسی ساماندهی شده است که نقش و تأثیر بصیرت در دفاع با تأکید بر اندیشه قرآنی امام‌خامنه‌ای چیست؟ گفتمان قرآنی معظم‌له (جهانبینی توحیدی) و نگاه راهبرد دفاعی به مقوله بصیرت دینی به این اهداف اشاره دارد: افزایش بینش عقلانی، تثبیت و اقتدار حاکمیت اسلامی، دستیابی به قلمرو ولایت فقه. نتیجه اینکه تبیین بصیرت دینی افزون بر شناسایی اهداف دشمن، سبب توسعه میدان مقاومت در جهان اسلام خواهد شد و معیارهای حق‌گرایی، معیارگرایی، تعقل‌گرایی انقلابی را در جامعه نهادینه می‌کند.

واژگان کلیدی: آیت الله خامنه‌ای، بصیرت دینی، اقتصاد مقاومتی، استقلال فرهنگی.

^۱ کارشناسی ارشد تفسیر و علوم قرآن، دانشگاه مجازی المصطفی، استاد مدرسه علمیه ایمانیه (تاکستان - قزوین)

ایمیل: s12.hasemi@gmail.com

^۲ سطح ۴ فقه و اصول، جامعه المصطفی، استاد مدرسه علمیه شهید مصطفی خمینی (ره) (تاکستان - قزوین)

ایمیل: g.hashemi46@gmail.com

مقدمه

اسلام دین اندیشه و تفکر، و قرآن کتاب خرد، اندیشه و تعقل و عمل است، و بدون تردید و «چیزی که قابل شک و تردید نیست، این مساله است که حیات و زندگی انسان یک حیات فکری است، بدون اندیشه زندگی انسان پا نمی‌گیرد در نتیجه هر چه اندیشه صحیح تر و کامل تر باشد حیات انسان نیز دیر پاتر خواهد بود، و این حقیقت را قرآن در آیات مختلفی مانند سوره انعام، آیه ۱۲۲، زمر، آیه ۹؛ و سوره مجادله، آیه ۱۱ و... بیان نموده است.» (طباطبائی، ج ۵ ص ۲۷۳) بدون تردید با توجه به آموزه‌های قرآن و فرمایشات مقام معظم رهبری، بصیرت به عنوان یکی از این شاخصه‌های دینداری که نقش مؤثری در کسب پیروزی برای مجاهدین در راه خدا دارد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مقام معظم رهبری؛ در حفظ اسلامیت انقلاب و آرمانهای بلند آن تاکید داشته؛ چرا که محرک اصلی مردم، آرمانهای انقلاب بوده و به همین منظور از اول انقلاب تاکنون مورد تهدید جهان ظلم قرار دارد. براساس دوران رویارویی حق و باطل، دوران دشوار هر انقلابی است. برای عبور از این دوران خطیر و دفاع از ارزش‌ها و آرمان‌های مورد انتظار این انقلاب نیازمند بصیرت پیروان است. مکتب حیات بخش اسلام به ما می‌آموزد که در صحنه‌های زندگی، پیروی‌ها، حمایت‌ها، دوستی‌ها، دشمنی‌ها و موضع‌گیری‌ها براساس شناخت عمیق و بصیرت عمل نماییم و با یقین و اطمینان به درستی کار و حقانیت مسیر و شناخت خودی و بیگانه و حق و باطل گام برداریم و از این منظر جایگاه بصیرت به عنوان یکی از عناصر اصلی فرهنگ والای اسلامی از اهمیت بسیار بالایی برخوردار می‌باشد. بصیرت و معرفت در همه امور برای عموم مردم ضروری و غیر قابل انکار است، ولی این ضرورت در دفاع نقش مضاعفی دارد که اهمیت مقوله بصیرت را در دفاع و جهاد دو چندان می‌کند.

پژوهش به منظور توصیف عینی و نظام‌مند از اندیشه قرآنی و دفاعی مقام معظم رهبری، در خصوص بصیرت دینی در حیطه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی از روش تحلیل محتوا تنظیم شده است.

پژوهش حاضر دارای دو رکن اساسی است، یکی تقسیم‌بندی در زمینه مؤلفه‌های بصیرت دینی است و اصطیاد و استخراج آن از بیانات حضرت آقا و دیگری، تطبیق آن در کاربرد دفاعی است که در واقع ترسیم کننده مدل کاربردی از بصیرت را محقق می‌سازد. از اینرو، با مطالعه بیانات امام خامنه‌ای و قرار دادن آن در ساحت‌های سه گانه، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی یک دسته مباحث نظری تولید محتوا شده است که هر چند در آثار برخی از پژوهشگران آمده است؛ اما نیاز به توسعه کاربردی و ترسیم تحقق اهداف آن در بیانات رهبری به نظر همچنان باقی مانده است؛ لذا در این رابطه پژوهشگران با تحقیقات و تلاش عالمانه به بررسی مؤلفه‌های بصیرت در اندیشه دفاعی و قرآنی مقام معظم رهبری، کوشش در خورد داشته‌اند، و کتب و مقالات ارائه شده به صورت اجمال و

کلی در این موضوع پرداخته اند. مانند: کتاب، اندیشه مقاومت در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) توسط غلامرضا بدرخانی، و کتاب سرمایه‌های فکری، معنوی و انسانی در اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، توسط نورالله حسین‌خانی، نگاشته شده است و نرم افزاری تحت عنوان اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مد ظله‌العالی) مطالبی بسیار موجز در این باره بیان شده است. لذا با توجه به بیانات معظم له و مطالعه‌ی دقیق، این پژوهش بر آن است که با تحلیل کیفی از آن بتواند میسر را طی کند، تا به مؤلفه‌های بصیرت دینی در اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای (حفظه‌الله) ختم شود.

بصیرت دینی زمامداران در دفاع از نظام اسلامی

نظام اسلامی؛ نظام دینی است که جزء حکومت دینی را بر نمی‌تابد زیرا تنظیم نظام براساس "دین مدار، دین باوری و مطلوب دین را شامل می‌شود. (میر مدرسی، ۱۳۸۰، ص ۲۰۹-۲۱۰)؛ حکومتی دینی شبکه‌ای که روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی و اخلاقی آن بر اساس دین و آموزه‌های قرآن تنظیم شده است. و برای اجرای کامل تعالیم و ارزش‌های اسلامی در عرصه مختلف نیاز به منابع انسانی، کارگزاران و مدیرانی صالح و آگاه دارد تا بتواند در مقابل موانع و مشکلات از قبیل تهدیدات داخلی و خارجی و تهاجمات نظامی و فرهنگی و... بدعت‌ها و سنت‌های غلط، دنیا گرایی، تجل پرستی و ... مهیا بوده و بایستند و گرنه هرگز حکومت دینی در پیشبرد اهداف عالی خود موفق نخواهد بود. قرآن کریم می‌فرماید: «قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ؛ بگو: این راه من است من و پیروانم، و با بصیرت کامل، همه مردم را به سوی خدا دعوت می‌کنیم! منزّه است خدا! و من از مشرکان نیستم!» (یوسف/۱۰۸) آیه اعلام می‌دارد که با یقین و اطمینان و از روی بصیرت کامل و معرفت است که حق و باطل را از هم جدا می‌سازد، نگاه بصیرتی در اندیشه رهبر انقلاب، در حوزه‌های مختلف دیده می‌شود. «در دنیا یک جنگ عظیم و یک چالش بزرگ برپاست، جنگ توپ و تفنگ نیست، اما جنگ اراده‌ها، عزم‌ها، سیاست‌ها و تدبیرها است». (بیانات مورخه ۳۱/۲/۱۳۸۶) بنابر این در طول تاریخ شاهدیم صرفاً وجود حاکم الهی، برای رسیدن به اهداف تعالی اسلام کافی نیست، بلکه اراده و آگاهی مردم (ملت) هم نیاز است چرا که در زمان حکومت پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) و ائمه معصومین (علیه السلام) به دلیل اینکه افراد جامعه به درک و شناخت عمیق نرسیدند، نظام اسلامی تمام عیار نیز محقق نشد. (پرسمان/ ۱۳۸۸/۱/۳۰) لذا قرآن کریم در بیش از ۱۷ آیه، به صراحت تمام بشریت را به تفکر و اندیشه دعوت نموده، و بخش پایانی بسیاری از آیات با تفکر یا تعقل و یا تذکر «لعلهم یتفکرون» است، بصیرت دینی یا دفاع آگاهانه، در صورتی تحقیق می‌یابد که افراد جامعه زیر ساخت‌های علمی (تعقل، تفکر) را فراگرفته باشند و در نظام پیشرفت جهانی، اهداف صحیح داشته باشند.

بنابراین برای دفاع از نظام اسلامی نیاز به تقویت اراده و راهکارهایی مانند: تعیین هدف، شناخت توانایی و برنامه‌ریزی و ... وجود دارد که باید در جای خود به آن پرداخته شود. از همین رو در بیانات رهبر انقلاب اراده و ایمان از اصول ارزشی و مبنایی است که در اندیشه قرآنی ایشان به عنوان یک ضرورت، تأکید شده است.

«من به نقش انسان و اراده و قدرت انسانی، ایمان زیادی دارم. این جزو اصول فکری ماست که در طول دوران انقلاب و در بررسی مسائل اسلامی به آن رسیده‌ایم و آن را در عمل اجرا کرده‌ایم و آثار و نتایجش را هم دیده‌ایم. ایمان به اراده انسانی و در کنار آن، اعتقاد و ایمان و اطمینان به کمک الهی، باعث می‌شود که بزرگ‌ترین مشکلات به آسانی حل شوند. با این دید، من نسبت به آینده انقلاب و کشور و نظام خوش‌بینم و این خوش‌بینی را با قوت تمام حفظ کرده‌ام و امروز به اندازه یک ذره، احساس بدبینی و ضعف نمی‌کنم؛ بخصوص که حرکت عظیم مردم، معجزه الهی را نشان می‌دهد و ما را با عظمت و تأثیر نقش مردم آشنا می‌کند.» (بیانات مورخه ۱۳۶۸/۰۳/۱۹)

ممکن است برداشت شود که این نوع از بصیرت نرم‌افزاری است و تنها در بعد بینش و دیدگاه انسان را مشخص می‌کند، اما این گونه نیست بصیرت نقطه آغازین و شروع است؛ زیرا اگر بینش صحیح باشد به واکنش و فعالیت تبدیل می‌شود که در این نوشتار از آن به راهبرد تعبیر شده است. بصیرت راهبردی را در سه حوزه فرهنگ، سیاست و اقتصاد در اندیشه دفاعی رهبری، بازخوانی و تبیین می‌شود.

۱. حوزه فرهنگ

رهبر نظام اسلامی به تعبیری فرهنگ را همان خلیات اجتماعی جامعه می‌خواند و درست است که مقوله فرهنگ در موارد زیادی شامل رفتارها هم می‌شود، اما اساس و ریشه فرهنگ عبارت است از عقیده، برداشت و تلقی هر انسانی از واقعیات و حقایق عالم و نیز خلیات فردی و خلیات اجتماعی و ملی ... مانند: عزم و اراده، غرور ملی، احساس توانایی، احساس قدرت بر اقدام و عمل و سازندگی، انضباط، نشاط، همکاری و ایشان فرهنگ را عامل شکل‌دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه می‌خوانند. می‌فرمایند: «حرکت جامعه، بر اساس فرهنگ آن جامعه است، اندیشیدن و تصمیم‌گیری جامعه، بر اساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۳۷۹/۹/۱۹)

در بصیرت دینی مؤلفه‌هایی مورد توجه است که بحث دفاع را همه‌شمول و در سطح کلان جامعه قرار می‌دهد. امام خامنه‌ای می‌فرمایند: «دشمن از راه اشاعه، فرهنگ غلط فساد و فحشا سعی می‌کند جوان‌های ما را از دست ما بگیرد کاری که از لحاظ فرهنگی دشمن می‌کند نه تنها یک تهاجم فرهنگی بلکه باید گفت یک «شیخون

فرهنگی» یک «غارت فرهنگی» و «یک قتل عام فرهنگی» است امروز دشمن دارد این کار با ما می‌کند». (بیانات امام خامنه‌ای در دیدار فرماندهان گردان‌های عاشورا - ۲۲/۰۴/۱۳۷۱). (حسین‌خانی، ۱۳۹۲، ص ۱۰۰) بنابراین در بصیرت راهبرد فرهنگی از میان راهبردهای متعدد به سه راهبرد تقویت مبانی اعتقادی، افزایش بینش عقلانی، ولایت مداری و گسترش علم و دانش در این نوشتار بدان پرداخته شده است.

۱-۱. تقویت مبانی اعتقادی

یکی از راهبردهای بصیرت دینی در دفاع از نظام اسلامی به فرمایش رهبری تقویت مبانی اعتقادی ملت و دولت مردان است و معظم‌له یکی از کلیدی‌ترین واژه‌ای که در بیشتر مباحث انگیزشی و عملی بکار می‌برد و در اندیشه‌های دیگر متفکران کم دیده شده، پرداختن به مسائل اعتقادی و معنویت است که پایه و اساس اراده محکم و قوی است، البته این تأکید و توجه به پشتوانه و مبنای قرآن و روایات اهل بیت (علیهم‌السلام) است. خداوند متعال می‌فرماید: «هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَ هُدًى وَ رَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ» (جاثیه/۲۰) این قرآنی که بر تو نازل ساخته‌ایم معارف دینی است، و در آن موعظه‌ها و عبرت‌هایی است برای مردم که بوسیله آن امور دینی خود را با بصیرت درک می‌کنند». (طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۲۲، ص ۳۵۳) امام صادق (علیه‌السلام) فرمودند: «كُلُّ شَيْءٍ مَرْدُودٌ إِلَى الْكِتَابِ وَالسُّنَنِ: هر چیزی، برگردانده شده به‌سوی کتاب خدا و سنت پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله و سلم) است». (کلینی، ۱۳۶۳-۱۳۶۵ ج ۱ ص ۶۹) یا در کلام امام علی (علیه‌السلام) درباره اراده و تصمیم می‌فرماید: «اراده و تصمیم قوی، از دوراندیشی است». (مجلسی، ۱۴۰۳: ۷۴/۲۰۸)، آیت‌الله خامنه‌ای درباره اهمیت و جایگاه این شاخصه در عرصه فرهنگ می‌فرماید: «بصیرت قطب‌نما و نورافکن است. در یک فضای تاریک، بصیرت روشنگر است؛ بصیرت راه را به ما نشان می‌دهد.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۰۱/۰۱) بنابراین بصیرت تیزبینی در مبانی اعتقادی، راهبرد فرهنگی در دفاع از نظام و جامعه دینی دانست؛ زیرا مؤمن در سایه ایمان و ارتباط ویژه‌اش باخدا، از طریق عبادت قلبی و ظاهری دارای نوعی فهم و درک خدادادی می‌شود که در مقابل امور و حوادث به طور روشن تصمیم‌گیری می‌کند تا حيله‌ها و مکرهای شیطانی (انحرافات و خطرهای فکری) خلاصی یابد، از این رو، در منابع قرآنی و روایی، بصیرت را می‌توان برای شناخت دقیق و قلبی انسان از موقعیت‌ها، زمان‌ها و مکان‌ها به منظور جلوگیری از افتادن در دام‌هایی انحرافی دانست. (قربانی، ۱۳۹۲، ص ۲۲)

تقویت مبانی اعتقادی نیاز به گسترش و تعمیق معارف دینی با یک نگاه موشکافانه و رویکرد تحقیقی، راهبرد فرهنگی است چرا که ریشه و راه کار حل بسیاری از ناهنجاری‌ها و نابسامانی‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در ارتقای سطح فرهنگ دینی عموم اقشار ملت ایران قرار دارد. «روح ایمان را در آن‌ها (مردم) تقویت کنید که اگر

جنبه ایمان مردم تقویت شد، همه امور به راحتی انجام می شود.» (حسین خانی، ۱۳۹۲ ص ۱۳۰) مقام معظم رهبری با تاکید به نقش بصیرت در تقویت اعتقادات به قدرت معنویت در حفظ ارزشها بیان می دارد: «این انقلاب، متکی به قدرت معنوی و متکی به ایمان و متکی به پایه های مستحکم عقیده است. هدف قدرت معنوی، نجات انسان در زندگی مادی، زندگی انسانی و معنوی است ...». (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی پس از بازدید از ابتکارات و دستاوردهای نظامی نیروی هوایی سپاه ۱۳۸۲/۰۴/۲۹).

۱-۲. افزایش بینش عقلانی

تفاوت قدرت معنوی و قدرت مادی در بینش عقلانی است، رهبر معظم انقلاب اشاره می فرماید: «مجموعه ای که برای حق و ارزش های حقانی تلاش می کند، از قدرت به شکل حیوانی استفاده نمی کند؛ ظلم نمی کند، استکبار نمی ورزد، ... این اخلاق قدرت معنوی است. قدرت مادی از اخلاق بویی نبرده است و خبری ندارد. قدرت های مادی برای حق و ارزش های حقانی به کار گرفته نمی شوند.» معظم له یکی از عوامل قدرت معنوی بر مبنای آیه قرآن اندیشه و فکر محکم بیان می کند. «ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ؛ (ای رسول ما خلق را) به حکمت (و برهان) و موعظه نیکو به راه خدایت دعوت کن.» (نحل/۱۲۵) می فرماید: «این اندیشه برجسته و مستحکم و غیر قابل خدشه ای را در سخن، اشاره و اقدام او مشاهده کنید.» و در ادامه می فرماید: یعنی این ها عوامل بقاست، این هاست که تفکر اسلامی تا امروز توانسته بماند.» (بیانات در دیدار روحانیان و مبلغان ۱۳۷۵/۲/۲۶) و در ادامه بیان داشتند. «دشمن متکی به ماده بود. معلوم است که قدرت مادی توان ایستادگی و رویارویی با یک چنین جوشش معنویت و انسانیت را ندارد.» (بیانات امام خامنه ای در جمع دانش آموختگان دانشگاه امام حسین (علیه السلام) ۱۳۸۹/۰۳/۰۳)

براین اساس یکی از مؤلفه های بصیرت دینی در یافتن قدرت و دفاع از نظام، افزایش بینش عقلانی است؛ زیرا اندیشه و تفکر فرایندی است که در آن عقل به عنوان ابزار محوری به کار می رود و ذهن با مرور معلومات، دانش ها و شهود در جهت کشف یک مجهول، حل مسئله و افق گشایی آینده هست. در حقیقت انسان هرگاه با بهره گیری از دانش های موجود در نزد خود، به کمک ابزار عقل بکوشد تا مجهول و ناشناخته ای را حل کند، تفکر کرده و اندیشه ورزیده است. (حسین خانی، ۱۳۹۲ ص ۵۸) تأمل در سخنان مقام معظم رهبری علاوه بر آنکه اهمیت جایگاه فرهنگ را نزد آنان نشان می دهد، مؤید دغدغه های جدی و اساسی آنان در مورد فرهنگ و لزوم توجه بیشتر مسئولان به وضعیت فرهنگی و برنامه ریزی فرهنگی در کشور است ایشان در مورد موقعیت فرهنگ و نسبت آن با اقتصاد و سیاست می فرمایند: «فرهنگ، حاشیه و ذیل اقتصاد و سیاست نیست؛ بلکه اقتصاد و سیاست حاشیه و ذیل فرهنگ هستند.» (۱۳۹۲/۹/۱۹)

۱-۳. ولایت‌مداری

ولایت‌مداری یکی دیگر از مولفه‌های بصیرت دینی در راهبرد فرهنگی است، رهبر انقلاب اسلامی ولایت را استمرار نبوت و جلوه دیگر از حاکمیت الهی برای هدایت بشر می‌دانند و ولایت‌فقیه جامع‌الشرايط، تداوم بخش نبوت پیامبر (صلی‌الله علیه و آله)، امامت ائمه معصومین (علیهم‌السلام) و ضامن حاکمیت و اجرای احکام الهی است. (حسین‌خانی، ص ۱۲۳) معظم له بر مبنای آیات متعدد، مسئله‌ی ولایت‌مداری را سبب اقتدار و غلبه مؤمنان بیان می‌کند، خداوند متعال در آیات متعددی خود را ولی مؤمنان معرفی نموده و آن را سبب قدرت مؤمنان و شکست و ذلت کفار و مشرکان بیان می‌کند. و دلیل آن را در رابطه ولایی خود با بندگان بیان می‌کند: «ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ؛ این (معامله خدا با کافران و مؤمنان) بدان سبب است که البته خدا یار و مولای مؤمنان است و کافران هیچ مولا و یاور و یاری ندارند.» (محمد/۱۱) براین اساس ولایت را باید بهترین مدل حکومتی برای علاج مشکلات عمومی جامعه اسلامی معرفی کرد که برای همه جوامع اسلامی راهگشاست. «اگر حکومت اسلامی به معنای حقیقی - یعنی همان ولایت - به عنوان شعار برای مسلمانان مطرح شود، علاج ضعف را هم می‌کند؛ علاج اقتصاد را هم می‌کند؛ علاج دست‌نشانده‌گی را هم می‌کند؛ علاج دیکتاتوری را هم می‌کند؛ بنابراین، پرچم ولایت، یک پرچم اسلامی است. من از همه برادران شیعه و سنی در کشور خودمان دعوت می‌کنم که به مسئله غدیر با این چشم نگاه کنند و این بخش از حدیث غدیر و مسئله غدیر را موردتوجه قرار دهند. برادران سنی ما هم مثل ما روز غدیر را عید بگیرند؛ عید ولایت. برای این که اصل تولد مسئله ولایت، اهمیتش بسیار زیاد است؛ مثل اهمیت ولایت امیرالمؤمنین علیه‌الصلاة والسلام که این دیگر بین ما و برادران سنی مشترک است.» (بیانات در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا (ع)، ۱۳۷۹/۱/۶) و همچنین ولایت فقیه، هدایتگر سکان کشتی انقلاب و ترسیم‌گر سیاست‌های کلی نظام اسلامی است که بیداری و جوشش میلیونی توده‌های مردم را به ارمغان آورده است. مقام معظم رهبری درباره این پیوند می‌فرماید: «ولایت؛ یعنی حکومتی که در آن ارتباطات حاکم با مردم، ارتباطات فکری، عقیدتی، عاطفی، انسانی و محبت‌آمیز است، مردم به او متصل و پیوسته‌اند و به او علاقه‌مند هستند.» (بیانات امام خامنه‌ای در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا (ع) ۱۳۷۹/۰۱/۰۶). بدیهی است نقش رهبری در بسیج مردم در تمام مراحل انقلاب و حمایت و پیروی همه جانبه مردم از فرامین رهبر تضمین‌کننده امنیت ملی است. لذا شناخت و آگاهی عمیق به نقش ولایت‌فقیه و رهبری در جامعه اسلامی عامل رشد فرهنگی و انسجام طرح‌های راهبردی در جامعه خواهد شد.

۱-۴. علم و دانش - وظایف نخبگان

نخبگان هر کشوری سرمایه‌های معنوی آن کشور است، نخبگان سمبلی زنده از طرز تفکر و وجود علم و عمل در اجتماع هستند که نسبت به گروه‌های مختلف و یا حتی کل جامعه دارای قدرت، توانایی و جاذبه بیشتر هستند. به همین سبب بر نخبگان لازم است که به بهترین نحو نقش خود را در جامعه ایفا کنند. زیرا زندگی آنان به عنوان الگو به خصوص در نسل جوان مورد توجه قرار گرفته و حتی زندگی آنان مورد تقلید قرار می‌گیرد؛ خداوند متعال در آیه ۹ سوره زمر به صراحت بیان داشته است که «... هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ...» و امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) هنگام پذیرش خلافت و امامت امت فرمودند: «که اگر نبود پیمان گرفتن خداوند از دانایان که بر گرسنگی مظلوم و سیری ظالم سکوت نکنند، افسار شتر خلافت را بر گردنش می‌آویختم و آن را به حال خود رها می‌کردم.» (نهج البلاغه، خطبه ۳) از نظر رهبر انقلاب نخبگان وظایف علمی و عملی در مقابل جامعه دارند، می‌فرمایند: «نخبگان علمی در هر رشته‌ای که هستند، باید برای تقویت و تولید علم در داخل تلاش کنند.» (بیانات مورخه ۸۰ و ۸۱-۱۳۸۱/۳/۷). البته وظایف نخبگان تنها این مورد نیست؛ بلکه می‌توان به برخی از آنها اشاره کرد، مانند: ایجاد تحرک فرهنگی، اهتمام به علم و فن‌آوری، و یکی از عمده وظایف آنها دفاع آگاهانه از ارزش‌های اسلامی ایرانی است. چون نخبگان مورد توجه تمام افراد جامعه هستند می‌توانند در بسیاری از تصمیمات کلان ایفای نقش کنند و یا با هدایت افکار عمومی و اعتمادسازی به منابع داخلی، کشور را در مسیر توسعه قرار دهند از همین رو اگر نخبگان به این باور برسند که امروز دفاع از جامعه اسلامی یکی از وظایف آنها است و برای آن راهکارهای مناسب ارائه دهند نقش خویش را به خوبی اجرا کرده‌اند. البته این وظیفه دفاعی زمانی تحقق می‌یابد که اولاً: خود صاحب بصیرت باشند و راهبردهای آن را با تلاش و کوشش جهادگونه به دست آورده باشند، ثانیاً: در اندیشه رهبر انقلاب به عنوان یکی از دفاعیات جنگ نرم نخبگان توجه جدی داشته باشند؛ زیرا اشراف این حکیم فرزانه به مراتب و با تجربه ثابت شده است و می‌شود از آن در توسعه دانشی و بصیرت عمیق از آن به عنوان مؤلفه‌های فکر مرکزی استفاده کرد. (اخترشهر، ۱۳۸۸، ش ۶۸)

۲. حوزه سیاست

یکی از اصلی‌ترین جایگاه بصیرت دینی در اندیشه قرآنی مقام معظم رهبری، در مقوله سیاست است، مساله مهم و اساسی ارتباط دین و سیاست است که آن را می‌توان در معارف قرآن کریم به وضوح دریافت، از آن طرف، در مباحث سیاست با توجه به اتقان مباحث سیاسی قرآن، استفاده‌های فراوانی از قرآن می‌شود. بدون تردید قرآن کریم دارای اندیشه سیاسی است، این اندیشه سیاسی دارای دو بخش است، یکی «فلسفه سیاسی اسلام» و دیگری «فقه سیاسی اسلام» می‌باشد. (واعظی، ۱۳۸۰ ص ۲۶) یکی از مباحثی که در فلسفه سیاسی اسلام، مطرح است، ارتباط عمیق فلسفه سیاسی و اعتقادی می‌باشد. براساس آموزه قرآن بصیرت سیاسی یک روشنگری ویژه‌ای دارد؛ رهبر

انقلاب در این باره فرموده است؛ «آگاهی کامل و بصیرت مهم‌ترین ضرورت در مقابله با تهدید نرم دشمنان است. مردم باید بتوانند دشمنان و ابزارهای آنان را بشناسند و راه‌های مقابله با آنان را آگاه شوند. اگر ناآگاهی در مردم باشد. غفلت مردم در مقابل تهدیدات دشمن باعث ایجاد شک و تردید و دودلی نسبت به حوادث می‌گردد.» (حسین‌خانی، ۱۳۹۲: ۱۰۳)، معظم له راه برون رفت جامعه از استعمار دشمنان داخلی و خارجی را بازگشت به آموزه های قرآن می‌دانستند و سعی می‌کردند نگاهی راهبردی به آموزه‌های قرآنی داشته‌باشند و در راهبرد سیاسی و بصیرت دینی را آموزه‌های قرآنی را پوشش‌دهد به نمونه‌های از آن اشاره کرد از جمله پیش فکر سیاسی و مفهوم‌سازی راهبر سیاسی است.

۲-۱. پیش فکر سیاسی

بصیرت دینی ایجاد کننده پیش فکر سیاسی است و می‌توان گفت که یکی از راهبردهای سیاسی در مباحث دفاع، پیش فکر در سیاست‌های دشمن است، باید دید دشمن در چه زمینه‌هایی حساس است و در چه حوزه‌هایی فعالیت‌های خصمانه خودش را متمرکز کرده است. اگر این پیش فکر به وجود آید و شناسایی زمینه‌های فعالیت دشمن را قبل از ابتکار عمل شناخت به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین نوع دفاع سیاسی عملیاتی شده است. یکی از حوزه‌هایی که دشمن سرمایه‌گذاری فراوان دارد بحث نخبگان و خواص است. اگر این قشر از جامعه با بصیرت عمل کنند و راهبردهای سیاسی که در اندیشه رهبر انقلاب کم نیست آشنا کرد و توانایی تشخیص را بیابند تا در زمان لازم نقش‌آفرینی داشته باشند به راهبرد سیاسی ملتزم شده‌اند. (حسین‌خانی، ۱۳۹۲: ص ۱۰۳).

ایشان راهکار را در آشنایی دانشجویان و نخبگان با قرآن و آموزه‌های قرآن می‌دانند و خود در زمان طاغوت و برخورد با دشمن شروع کردند، ایشان همچنین با اشاره به اختناقی که حکومت برای جلسات تفسیر ایجاد کرده بود، فرمودند: «بنده سال ۵۰ در مشهد برای دانشجویها درس تفسیر می‌گفتم و اوایل سوره‌ی بقره - ماجراهای بنی اسرائیل - را تفسیر می‌کردم. بنده را به ساواک خواستند و گفتند چرا شما راجع به بنی اسرائیل حرف می‌زنید؟ گفتم آیه قرآن است؛ من دارم آیه قرآن را معنا و تفسیر می‌کنم. گفتند نه، این اهانت به اسرائیل است! درس تفسیر بنده را به خاطر تفسیر آیات بنی اسرائیل - چون اسم اسرائیل در آن بود - تعطیل کردند.» (۱۳۸۴/۰۲/۱۹)

۲-۲. دشمن شناسی

در اندیشه قرآنی مقام معظم رهبری، آموزه‌های قرآنی بهترین معرف دشمن درونی و بیرونی است و می‌فرماید: «ما دشمن زیاد داریم، تعجب نباید کرد، عرض کردم در قرآن خدای متعال می‌فرماید که «وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطَانِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا» (انعام/۱۱۲) هم دشمنان جَنّی، هم دشمنان انسی

وجود دارند و اینها به هم کمک هم میکنند؛ سیستم‌های اطلاعاتی خیلی از کشورها علیه ما با همدیگر همکاری می‌کنند.» (سخنرانی نوروزی خطاب به ملت ایران ۱۳۹۹/۱/۳) پس می‌طلبد به فرمایش رهبر بصیرت دشمن شناسی داشته باشیم، زیرا دشمن شناسی که از نشانه‌های هوشیاری یک ملت است، نیازمند بینش و بصیرت است. ملت بزرگ ایران در خلال سه دهه اخیر به خوبی نشان داده‌است که با وجود مشکلات و کمبودها، همواره در عرصه‌هایی که وجود آنها ضروری بوده، حضور پُر معنا و مشارکتی گسترده داشته‌است. (عسگری، ۱۳۹۳، ص ۹۶) در امنیت ملی دشمن شناسی به عنوان یکی از ضرورت‌های مهم مطرح است و جایگاه بصیرت و هوشیاری در فرهنگ دفاعی در مقوله دشمن شناسی نیز نمود بیشتری پیدا می‌کند و از آنجا که مرکز ثقل هجوم دشمن در عرصه تخاصم و درگیری، افکار عمومی و نخبگان هستند و در این راستا می‌کوشند، بنابراین ضروری است که مردم و نخبگان با بصیرت و هوشیاری کامل در چارچوب فرهنگ دفاعی، تحولات را رصد کنند تا در دام فریبکاری دشمن نیفتند. (لطفی مرزناکی و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۶۲)

ایشان همچنین، عمل به هنگام، درمقابل دشمن را متوقف بر بصیرت و شناخت دشمن می‌دانند: (بدرخانی، غلامرضا، ص ۳۱۷) «این که او ناامید بشود یا اصلاح بشود؛ که حالا این [اصلاح شدن] بعید است، اصلاح شدن ابرقدرت‌ها بعید است. خب پس این دشمنی هست. آن درسی که ما باید بگیریم که به هنگام عمل بکنیم، آن مبنی بر این است که دشمن را بشناسیم، سمت و سوی کار دشمن را بدانیم، آن قدر بصیرت پیدا کنیم که هر حرکتی که دشمن انجام می‌دهد، بفهمیم که هدفش چیست. اگر متوجه ما و متعرض به ما است، علاج کنیم آن را، بایستیم، مقاومت کنیم؛ این وظیفه‌ی ما است.» (بیانات در دیدار مردم قم ۱۹/۱۰/۹۵)

۲-۳. اقتدار نظام، تثبیت حاکمیت اسلامی

در اندیشه قرانی مقام معظم رهبری برای اقتدار و تثبیت حاکمیت اسلامی، بصیرت لازم است. معظم له با توجه به آیات می‌فرماید: «قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي» (یوسف ۱۰۸) بگو: «این راه من است من و پیروانم، و با بصیرت کامل، همه مردم را به سوی خدا دعوت می‌کنیم! منزّه است خدا! و من از مشرکان نیستم!» «اگر بصیرت وجود داشته باشد، انسان راه را درست بشناسد، آن وقت عزم و اراده هم به خرج بدهد و نشان بدهد، راه، آسان پیموده خواهد شد؛ نصرت الهی یعنی همین؛ اِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ؛ از این واضح تر و از این صریح تر، چه میشود گفت؟ اِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَ يُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ» (محمد/۷) [ای کسانی که ایمان آورده‌اید! اگر (آیین) خدا را یاری کنید، شما را یاری می‌کند و گامهایتان را استوار می‌دارد.] نصرت خدا یعنی همین؛ راه خدا را شناختن و پیدا کردن، دنبال آن رفتن، به توطئه‌ی دشمن، به تحمیق دشمن، به تحمیل دشمن تن ندادن. قرآن این را برای ما تأمین میکند.» (۰۳/۱۳۹۴/ نکته مهم در کلام رهبر اینکه در روابط دولت اسلامی ما دولت‌های کافر باید توجه

داشت این است که اصل اولیه در روابط مزبور حفظ استقلال امت اسلامی و عدم سلطه کفار بر مسلمین است. (امینی، ۱۳۶۷، ص ۱۱۹-۱۳۳) قطعاً برای یک تثبیت حاکمیت و اقتدار نظام، وجود بصیرت یک ضرورت اساسی است در واقع بصیرت برای یک انقلاب بزرگ الهی مهمترین وسیله به حساب می آید و اگر چنانچه در جامعه ما بصیرت کافی نباشد بستر نفوذ دشمن فراهم می شود. نفوذ دشمن، ملت را از رسیدن به آرمانها و اهداف انقلاب و منافع ملی دور می کند و به این مسائل آسیب جدی می رساند و به همین دلیل رهبر انقلاب بر روی این نکته تاکید دارند و می خواهند کسانی که توان بصیرت افزایی دارند در این زمینه فعال باشند. (متقی، ۱۳۹۲، ص ۱۵۳)

مقام معظم رهبری در طول سالیان گذشته همواره و مکرر بر موضوع بصیرت دینی (قرآنی) تاکید داشته و آن را به عنوان یک نیاز و ضرورت برای اتحاد جامعه و عامل اساسی و مهم برای عبور از فتنه و اقتدار حاکمیت اسلامی دانسته اند. می فرمایند:

«بصیرت قطب‌نمای حرکت صحیح در اوضاع اجتماعی پیچیده امروز است ... راه خط ولایت و عمل به رهنمودهای ولایت بصیرت لازم را در اختیار فرد قرار می دهد و مانع گمراهی می شود. در روز ۹ دی مردم ولایت مدار به دنیا نشان دادند که بصیرت این ملت تمام توطئه های دشمنان را نقش بر آب می کند و کسی نمی تواند وارد خط قرمز این ملت شوند.» (بیانات مقام معظم رهبری در جمع مردم چالوس و نوشهر)

۴-۲. گفتمان سازی مفاهیم سیاسی

در اندیشه قرآنی مقام معظم رهبری، گفتمان سازی معارف قرآنی راهبرد بصیرت دینی است. می فرمایند: «گفتمان سازی؛ هوشیاری و درک مفاهیم سیاسی است، قرآن را باید فهمید؛ ما دوریم از قرآن. از این دوری ما از قرآن، دشمن دارد استفاده میکند... معارف قرآنی باید تبدیل بشود به گفتمانهای عمومی در بین مردم؛ آن قدر تکرار بشود... تا که اینها بشود جزو واضحات و بینات جامعه ی اسلامی شود». بیانات در دیدار شرکت کنندگان در مسابقات بین المللی قرآن، (۱۳۹۶/۲/۷) گفتمان به معنی پرداختن مفصل و جزء به جزء یک موضوع، در قالب نوشتن یا گفتن است. و یکی از نکات قابل تاملی که معظم له بدان تاکید داشتند، توجه به ضرورت گفتمان سازی و اهمیت آن است. معظم له در طول سال های اخیر بارها بر ضرورت این امر تاکید داشته و آن را لازمه موفقیت بسیار از اولویت ها و برنامه های کشور دانسته اند. اهمیت گفتمان سازی در نگاه ایشان از آن جهت است که اگر می خواهیم یک خواسته ای تحقق پیدا کند، قدم اول این است که این خواسته را به صورت یک گفتمان پذیرفته شده در بیاوریم. (۹۴/۴/۱۳) به واقع اگر تفکری به صورت گفتمان در آمد، اجرای آن دیگر کار دشواری نیست. (۹۰/۱۰/۱۴) در نگاه ایشان گفتمان یعنی یک مفهوم و یک معرفت در برهه ای از زمان در یک جامعه همه گیر

بشود. (۸۸/۹/۲۲) در حقیقت گفتمان یعنی باور عمومی؛ یعنی آن چیزی که به صورت یک سخن مورد قبول عموم تلقی بشود، مردم به آن توجه داشته باشند. (۹۲/۱۲/۱۵) از این منظر گفتمان یک جامعه مثل هواست، همه تنفسش می کنند؛ چه بدانند، چه ندانند؛ چه بخواهند، چه نخواهند. (۹۰/۱۰/۱۴) از همین رو امام خامنه ای، تنها در مقوله تحلیل سیاسی می فرماید: «باید قدرت دید حقایق سیاسی در مردم به وجود آید تا در برخورد با جریان ها و حوادث سیاسی گنج نباشند اگر مردم قدرت تحلیل داشته باشند این مملکت و انقلاب را بیمه و تضمین می کند.» (سخنرانی در دیدار با اعضای جامعه اسلامی فرهنگیان، ۱۳۶۸/۱۰/۱۲). بنابراین گفتمان پیشرفت و عدالت را باید به عنوان زیربنای اندیشه رهبردی امام خامنه ای دانست که دارای ماهیت امنیت محور بوده و از سوی دیگر معطوف به مقابله با تهدیدات نرم افزاری علیه جامعه می باشد. (متقی، ابراهیم، ۱۳۹۲ ص ۱۱۶)

۳. حوزه اقتصاد

اندیشه قرآنی معظم له بصیرت در معارف قرآن کریم را حلال مشکلات اقتصادی و معیشتی جامعه اسلامی می داند، در سوره انفال می خوانیم: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ» در منظومه اندیشه رهبری راهبرد اقتصادی برای دفاع از نظام در فرهنگ قرآن دارای عناصری است مانند: رویارویی با اقتصاد سلطه، تغییر در ساختار اقتصاد موجود، بومی سازی اقتصاد و بر اساس فاکتورهای جهانی، تبدیل فشارهای ناشی از تحریم را به فرصت ها، (حسین خانی: ۱۰۸/۱۳۹۲). در بیات معظم له آمده است که، «این که ما عرض کردیم «اقتصاد مقاومتی»، این یک شعار نیست؛ این یک واقعیت است. کشور دارد پیشرفت می کند. ما افق های بسیار بلند و نویدبخشی را در مقابل خودمان مشاهده می کنیم.» (بیانات: ۰۸/۰۵/۱۳۹۱). برای عملیاتی کردن آن و نتایج و بازخوردهای مثبت اقتصادی، به کار بستن این عناصر سه راهبر کلان اقتصادی را ممکن است. سلامت اقتصادی، استقلال اقتصادی و استحکام اقتصادی تولید می شود.

۳-۱. سلامت اقتصادی

اقتصاد، ستون اصلی جامعه است، بدون تردید سلامت اقتصادی در هر جامعه ضامن بقای آن و تضمین کننده اطمینان مردم به ساختار اقتصادی و تثبیت حاکمیت است. منظور از سلامت اقتصادی در اندیشه رهبری که برگرفته از مبانی اسلام است. حذف نابرابری، ممنوعیت ارتشاء، ناممکن بودن اختلاس، برخورداری تمام افراد جامعه از سطح رفاه مطلوب و مواردی از این دست که نشان از جامعه و اقتصاد سالم است که زیر ساختار اقتصاد یک ملت را کامل می کند. البته دستیابی به این مؤلفه های سلامت اقتصاد در زمانی که کشور مورد تحریم ظالمانه نظام سلطه است به سادگی ممکن نیست چنانچه رهبر انقلاب به این مسئله کاملاً اشراف دارد و بحث اقتصاد مقاومتی را

به‌عنوان پیش‌نیاز سلامت اقتصادی بیان کردند و این تنها زمانی اثربخش خواهد بود که عناصر اقتصاد مقاومتی در جامعه کاملاً عملیاتی شده باشد و در دانش اقتصادی فاکتورهای اقتصاد مقاومتی مانند: تغییر اقتصاد موجود و دانش‌های بومی، بتواند مولد شود. در آن صورت است که انتظار سلامت اقتصادی را ممکن خواهد بود. امام خامنه‌ای از راهبرد سلامت اقتصادی چنین تعبیر شده است «امنیت، بسیار مقوله مهمی است و بدون امنیت، یک کشور در همه عرصه‌ها و صحنه‌های فعالیت و تلاش دچار مشکل است.» (بیانات: ۱۳۸۴/۲/۱۳) از همین رو رهبر انقلاب تأکید دارند که سلامت اقتصادی وابسته به دانش بوده و فعالیت‌های اقتصادی باید تولیدی محور و بر پایه دانش استوار باشد. در این صورت است نقش کارآمدی در روحیه و هویت ملی را ایفا خواهد کرد. ایشان بیان داشتند که؛ «بنیان‌گذاری کارهای اقتصادی بر پایه دانش، هم موجب تقویت روحیه و شخصیت و هویت ملی است.» (بیانات مورخه ۸/۵/۱۳۹۱) بنابراین تلاش برای سلامت اقتصادی در راهبرد اقتصاد مقاومتی است.

۲-۳. استقلال اقتصادی

یکی از گزینه‌هایی که مورد تأکید در اندیشه قرآنی رهبر انقلاب استقلال اقتصادی جامعه اسلامی است، البته استقلال اقتصادی در مرحله بعد از استقلال سیاسی و فرهنگی است؛ ولی به هر صورت تا استقلال اقتصادی حاصل نشود امکان هجمه و تحریم و راه برای دست‌درازی دشمن وجود دارد. از همین رو است که قرآن کریم در آیات متعددی، مسلمانان و جامعه اسلامی را به استقلال و قوی بودن توصیه و تأکید دارد و از وابستگی به دیگران بر حذر داشته است؛ از جمله آن که می‌فرماید: «وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ؛ (انفال/۶۰) و شما (ای مؤمنان) در مقام مبارزه با آن کافران خود را مهیا کنید». «لَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا؛ (نساء/۱۴۱) و خداوند هیچ‌گاه برای کافران نسبت به اهل ایمان راه تسلط باز نخواهد نمود»

بدیهی است عمل به این آیات نیازمند مقدمات و لوازمی است که برآیند آن‌ها نیل به استقلال و خودکفائی است. «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» از شعارهای محوری تشکیل نظام اسلامی است که اولین رکن این شعار، استقلال است که در تمام زمینه‌های لازم است استقلال تحقق یابد که زیربنایش، استقلال مادی و بی‌نیازی از دیگران است. (لطفی مرزناکی، ۱۳۹۸، ص: ۱۰۷). بدیهی است که کشوری در ساحت اقتصاد که زیربنای آن از مسائل دفاعی است اگر نیازمند به بیگانگان و دنیای غرب و نظام سلطه باشد، یقیناً در مسائل سیاسی و فرهنگی و برای دفاع از مرزهای اندیشه و مرزهای زمینی هم نمی‌تواند از آنها تبعیت نکند و خود را مستقل بشمارد؛ لذا تلاش در استقلال اقتصادی یکی از ضرورت‌های در حوزه دفاع و ارتقای ملی است. رهبر انقلاب حتی فراتر از این ضرورت مباحث اقتصادی را بیان داشته‌اند که قدرت و استقلال اقتصادی را پایه برای قدرت سیاسی قرار داده و

نگاه به استقلال اقتصادی را چنین بیان می‌دارد: «کار اقتصادی موجب قدرت سیاسی و قدرت فرهنگی خواهد شد، «کارهای اقتصادی بر پایه دانش، هم موجب تقویت روحیه و شخصیت و هویت ملی است، هم قدرت سیاسی. خود استقلال و خودتکائی در یک کشور، قدرت سیاسی می‌دهد.» (بیانات مورخه ۸/۵/۱۳۹۱)

۳-۳. استحکام اقتصادی

در راهبرد بصیرت دفاعی استحکام اقتصادی را می‌توان یکی از فاکتورهایی قرارداد که جمهوری اسلامی باید در سیاست اقتصادی آن را دنبال کرد. مقام معظم رهبری می‌فرماید:

«استحکام اقتصادی در چند بُعد باید مورد توجه قرار بگیرد کار اقتصادی درست و با کیفیت و با استحکام انجام بگیرد؛ این وظیفه‌ی کارگر است. خب، گفتن این [حرف] آسان است، عمل کردنش چه جوری است؟ اینکه خدای متعال از زبان پیغمبر فرمود: «رَحِمَ اللَّهُ امْرَأً عَمِلَ عَمَلًا فَأَحْكَمَهُ؛ خداوند فردی را که کار نیکویی انجام دهد و آن [کار] را محکم و متقن گرداند، مورد رحمت قرار می‌دهد.» (حسکانی، ۱۳۹۶، ج ۱، ص: ۵) - که بنده این حدیث را شاید ده‌ها بار تا حالا خوانده‌ام - رحمت خدا بر آن انسانی که کاری را انجام می‌دهد و آن را محکم انجام می‌دهد، محکم کاری می‌کند، خب این الزاماتی دارد. (بیانات در دیدار با کارگران، ۱۴۰۱/۲/۱۹)

در عین حال که با اقتصاد جهانی گره خورد است نباید متأثر از سیاست‌های جهانی باشد. در استحکام اقتصادی به گونه‌ای تاب‌آوری در بنگاه‌های اقتصادی کشور پدید آید و به نحوی تعریف شود که سیاست اقتصادی کلان کشور پیش‌فرض‌ها را دیده باشد و در مواقع خاص توان مقابله و مقاومت اقتصادی کشور را بالا ببرد و افزون بر آن بتواند این بصیرت را در ملت ایجاد کند که آحاد مردم در واکنش‌های اقتصادی توجیه باشند و حتی بتوانند با پذیرش استحکام اقتصادی عوامل نظام سلطه را از سیاست‌های خصمانه خود بر علیه جمهوری اسلامی ناامید کند. از همین رو رهبر انقلاب، استحکام اقتصادی را مبتنی بر نوآوری و شکوفایی در محیط کار بیان کردند تا سبب جوش در اقتصاد و تولید ملی شده و این تداوم بخش و زمینه‌ساز استحکام اقتصادی را به دنبال می‌آورد. مقام معظم رهبری استحکام اقتصادی را چنین ترسیم فرمودند: «ریشه دواندن استقلال در کشور است، این وابسته است به تولید، به کار، به شکوفایی کار، به نوآوری در بخش‌های مختلف کار ... آن وقت است که دشمنان خونخوار و هتاک استقلال ملت ایران با ناکامی دهان‌های خودشان را خواهند بست و کناری خواهند نشست» (بیانات مورخه

(۴/۲/۸۷)

نتیجه گیری

در اندیشه قرآنی آیت الله خامنه‌ای، یکی از مهم‌ترین راهبردهای ارائه شده و مورد تاکید، بصیرت آحاد جامعه در حیطه‌های مختلف فرهنگی، سیاسی و اقتصادی است. بصیرت شناخت عمیق تاثیر بصیرت دینی در حیطه فرهنگ سبب تقویت اعتقادات و شناخت ماهیت آگاهانه می‌شود. در اندیشه معظم‌له معنویت یکی از کلیدی‌ترین واژه‌ی که ایشان در مباحث انگیزشی و عملی بکار می‌برند و در اندیشه‌های دیگر متفکران کم دیده شده است، پایه و اساس معنویت اراده است. و لازمه آن بصیرت در مبانی اعتقادی است، همچنین بصیرت دینی به عنوان یک راهبرد فرهنگی، باعث افزایش بینش عقلانی است؛ زیرا اندیشه و تفکر فرایندی است که در آن عقل به عنوان ابزار محوری به کار می‌رود و ذهن با مرور معلومات، دانش‌ها و باورها در جهت کشف یک مجهول، مقابله و... قرار می‌گیرد. و نقش دیگر بصیرت در راهبرد فرهنگی ولایت‌مداری است، زیرا رهبر انقلاب اسلامی ولایت را استمرار نبوت و جلوه دیگر از حاکمیت الهی برای هدایت بشر می‌دانند. همچنین بصیرت نقش مهمی در توسعه علم و دانش و پرورش نخبگان دارد. مقام معظم رهبری نخبگان را سرمایه‌های معنوی، سمبلی زنده از طرز تفکر و وجود علم و عمل در اجتماع می‌داند. از مهمترین نقش بصیرت دینی، روشنگری ویژه‌ای در مقوله سیاست است. یکی از راهبردهای سیاسی در مباحث دفاع "پیش‌فکر" دشمن‌شناسی است، باید دید دشمن در چه زمینه‌هایی حساس است و در چه حوزه‌هایی فعالیت‌های خصمانه خودش را متمرکز کرده است. دشمن‌شناسی که از نشانه‌های هوشیاری یک ملت است و قطعاً برای تثبیت حاکمیت و اقتدار نظام، بصیرت دینی ضرورت اساسی است. آنچه که از اندیشه معظم‌له به عنوان راهبرد سیاسی می‌توان بدست آورد؛ افزایش قدرت تحلیل سیاسی و عقیدتی آحاد جامعه، تقویت روحیه مقاومت و ایستادگی در برابر دشمن، راهبرد بصیرت در عرصه امنیت ملی، گفتمان‌سازی؛ هوشیاری و درک مفاهیم سیاسی است، بصیرت دینی، در راهبرد اقتصادی منظور همان راهبرد و نقشه راه برای مسائل اقتصادی و پیش رفت اقتصادی است که در منظومه اندیشه رهبری دارای عناصری است و سلامت اقتصادی در هر جامعه ضامن بقای آن و تضمین‌کننده اطمینان مردم به ساختار اقتصادی است. یکی از گزینه‌هایی که مورد تأکید رهبر انقلاب است، استقلال اقتصادی جمهوری اسلامی ایران است. البته استقلال اقتصادی در مرحله بعد از استقلال سیاسی و فرهنگی است؛ در راهبرد بصیرت دفاعی استحکام اقتصادی را می‌توان یکی از فاکتورهایی قرارداد که جمهوری اسلامی باید در سیاست اقتصادی آن را دنبال کرد.

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- ۱- امینی، ابراهیم، ۱۳۶۷، سیاست خارجی حکومت اسلامی، تهران، موسسه انتشارات امیرکبیر.
- ۲- بدرخانی، غلامرضا، ۱۴۰۰، اندیشه مقاومت در منظومه فکری امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. انتشارات دفاع، تهران.
- ۳- حسین‌خانی، نورالله، ۱۳۹۲، سرمایه‌های فکری، معنوی و انسانی در اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، یاران شاهد، تهران.
- ۴- حسین‌خانی، نورالله، ۱۳۹۲، مبانی نظری اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، یاران شاهد، تهران.
- ۵- حاکم الحسکانی، عبیدالله بن عبدالله، ۱۳۶۹، شواهد التنزیل لقواعد التفضیل فی الایات النازلہ فی اهل البيت (ص)، تحقیق و تعلیق محمدباقر محمودی قم: مجمع احیاء الثقافه الاسلامیه، ۱۴۱۱ق.
- ۶- خامنه‌ای، سیدعلی، ۱۳۹۵، رهبر جمهوری اسلامی ایران، درآمدی بر دفاع در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. انتشارات دفاع، تهران.
- ۷- خامنه‌ای، سیدعلی. بیانات www.khamaneh.ir.
- ۸- خمینی، روح‌الله، ۱۳۶۸، صحیفه امام (وصیت نامه سیاسی، الهی، ناشر: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، تهران.
- ۹- جعفری، اصغر، ۱۳۹۲، دیپلماسی دفاعی در اندیشه‌های امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) یاران شاهد، تهران.
- ۱۰- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، ۱۴۱۲ ق، المفردات فی غریب القرآن، ناشر: دارالعلم الدار الشامیه، دمشق/ بیروت.
- ۱۱- عسکری، محمود، ۱۳۹۳، خاستگاه نظری دفاع هوشمند در اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای، مجموعه مقالات دومین همایش تبیین اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. اداره عقیدتی سیاسی دانشگاه صنعتی مالک اشتر. معاونت سیاسی - دبیرخانه همایش، تهران.
- ۱۲- قرشی، سید علی اکبر، ۱۳۷۱، قاموس قرآن، ناشر: دارالکتب الاسلامیه مکان چاپ: تهران.
- ۱۳- قربانی، سعید، ۱۳۹۲، علم و فناوری دفاعی از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، یاران شاهد، تهران.
- ۱۴- کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۳۶۳-۱۳۶۵. اصول الکافی. مصحح و مترجم: غفاری، علی اکبر، و آخوندی، محمد. ناشر: دارالکتب الاسلامیه. تهران.

- ۱۵- طباطبایی، سید محمدحسین، ۱۴۱۷ ق، المیزان فی تفسیر القرآن، ناشر: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.
- ۱۶- لطفی مرزناکی، رحمان، ۱۳۹۷، درآمدی بر دفاع قابلیت محور و توانمندساز در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سازمان عقیدتی سیاسی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح. انتشارات دفاع، تهران.
- ۱۷- لطفی مرزناکی، رحمان، ۱۳۹۴، دفاع هوشمند در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، صفحه: ۱۸۹، آوای سبحان، تهران.
- ۱۸- مجلسی، محمدباقر، ۱۴۰۳ ق، بحارالانوار، بیروت، دار احیاء التراث بیروت.
- ۱۹- متقی، ابراهیم، ۱۳۹۲، اندیشه‌های دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در حوزه جنگ نرم، یاران شاهد، تهران.
- ۲۰- واعظی، احمد، ۱۳۸۰، حکومت اسلامی، سامیر.